

Генерал-мајор **ВЕКОСЛАВ КОЛБ**

МИРНОДОПСКА БОЈНА ГОТОВОСТ АРМИЈЕ

Искуства последњег рата показала су да је врло ризично ослањати се на раније обичаје вођења рата, нарочито на оне који су важили у 19 веку. Дотада је у почетку непријатељстава, готово по правилу, претходила објава рата. Фашисти су таква ратна правила излагали потсмеху, називали их лицемерним и отворено пропагирали пример изненадног препада који је 1904 године јапанска флота извршила на руске поморске снаге у Кореанском Заливу, као увод у Руско-јапански рат са познатим поразима руских оружаних снага код Мукдена, Порт Артура, на реци Јалу и код Цушима. Но, и поред тога, фашистичке снаге су у току Другог светског рата тежиле да испуне та „лицемерна застарела права о отпочињању рата“, јер су рат објављивале разним радио-прокламацијама у исто време када су њихово ваздухопловство и савремене мотомеханизоване снаге већ биле у покрету са полазних положаја за прелаз границе. Такав почетак непријатељстава у потпуности је одговарао доктрини муњеви-тог рата. При нападу на Југославију 1941 године немачки авијатичари су добили задатке за бомбардовање Београда у запечаћеним ковертама са налогом да их отворе у ваздуху, а авијатичари ваздушних ескадри, које су полазиле из Беча и Бечког Новог Места, преко радија слушали су објаву рата, за време док су се налазили у лету изнад мађарске територије. Препад у Ђердапу и на мост преко Драве код Барча уследио је још у току ноћи 5/6 априла — дакле, пре објаве рата. Сличан је био почетак рата против Пољске 1 септембра 1939 године, на Западу против Француске 10 маја 1940 године и 22 јуна 1941 против СССР-а. Италијански амбасадор у Атини предао је ултимативну ноту Грчкој влади усред мркле ноћи, док су италијанске трупе готово једновременно отпочеле операције из Албаније са циљем да се покори Грчка. Не разликује се много ни почетак Руско-финског рата у зиму 1939 године, тј. почетак непријатељстава која је отпочео СССР. Напад јапанских снага на америчку поморску базу Перл Харбор 7 децембра 1941 године отпочео је без икакве објаве рата, исто као и онај 1904 године код Порт Артура. Рат Јапана са Кином, иако је трајао скоро пуних 10 година, формално није никада ни објављен, иако су Јапанци били заузели већи део кинеске територије. Из најновијих догађаја у Кореји видимо да се пракса из Другог светског рата продужава. Северокорејске

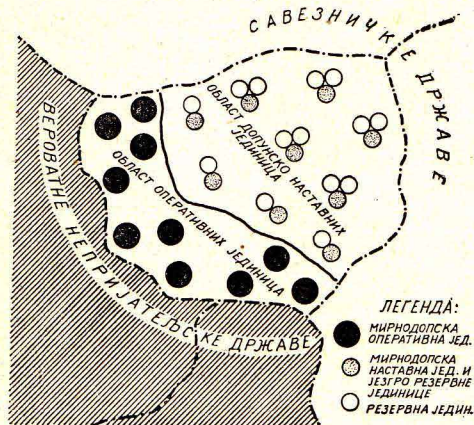
снаге отпочеле су напад на Јужну Кореју без објаве рата, а и кинеске трупе такође су интервенисале изненадно — без икакве формалне прокламације о ступању у рат.

Можемо ли у једном будућем рату на европском континенту очекивати нешто друго што би било супротно пракси недавне прошлости? Свакако, не. Но, ако би се и вратила „стара добра времена“ са класичном објавом рата и почетком непријатељства неколико дана после ње, ипак се треба спремати за ону опаснију могућност, тј. за изненадни почетак непријатељстава без формалне објаве рата. Ово утолико пре што савремене оружане снаге садрже такве елементе који дају могућност изненадне и брзе концентрације снага и изненадног почетка напада. То су ваздухопловство, мотомеханизоване јединице, па и ратна, односно транспортна флота, чија се брзина знатно повећала и чији се амфибиски потенцијал појачао до невиђеног опсега. Многе државе предвиђале су такве могућности и пре почетка Другог светског рата. Оне су се надале да ће моћи да отклоне непосредну опасност од таквог изненадног напада изградњом јаким фортификациских система у захвату граничних појасева, као што је на пример, Мажиновљева линија, и тсл. Ратна пракса је, међутим, показала да стална фортификација, примењена као једностран и једини лек, не може да пружи ефикасну заштиту. Она је понегде постала опасна варка и неоправдана нада у сигурност. Савремене оклопне снаге способне су за велике маневре којима се такви фортификациски системи могу обићи или пробити уз садејство осталих савремених борбених средстава. Према томе, ширина простора је постала значајан фактор за изманевровање фортификациских система, док су се тако ефикасна средства изванредном брзином могла концентрисати у дубини и пробојем стићи у слободан оперативни простор. При нападу на такве препреке постао је врло ефикасан и маневар преко треће димензије, тј. ваздухопловством и ваздушним десантима. Са оваквим почетком ратних дејстава испреплетана су и друга савремена средства која треба да олакшају акције брзих средстава и да омекшају противника предузимањем мера које треба да умање његову бојну готовост, као што су рат нерава, пета колони, диверзије, саботаже, итд. Да би се отстраниле такве опасности, мора се предузимати низ мера, јер само њихова примена у целини може да буде довољно ефикасна, као на пример примена довољно савременог наоружања, могућност да се на изненадни препад може брзо одговорити противударом, затим погодна организација и правилан распоред мирнодопских јединица, целисходан мобилизациски систем, адекватан начин попуне армије и извођења наставе, примена сталне фортификације и инжињериског уређења земље за рат, итд., итд. Данас влада опште мишљење да савремена оружана снага треба да личи на модерне ватрогасне чете које на телефонски позив напуштају своје гараже, хитајући ка месту пожара да би за најкраће време ступиле у дејство. Неки војни теоретичари сматрају да би у циљу спречавања такве опасности требало усвојити систем професионалне војске која, по њиховом мишљењу, омогућава нај-

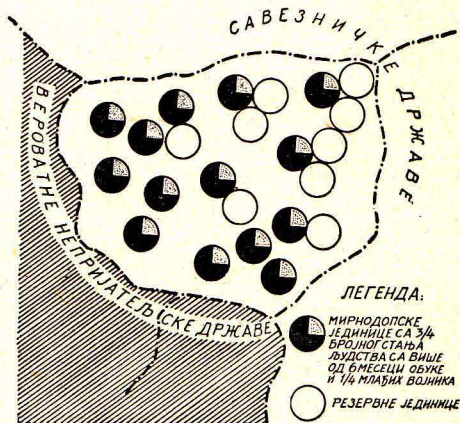
већу бојну готовост државе. У чланку „Обавезна војна служба и савремена армија“ (Војно дело бр. 2/52) изнели смо да такво решење у савременим околностима не може бити довољно ефикасно због многобројних разлога, а специјално не може бити прикладно за наше прилике. Према томе, остаје да се предузимају остале горе наведене мере, од којих ћемо у овом чланку размотрити само проблем попуње армије рочним саставом и начина обуке људства.

Постоји принцип да све проблеме живота и рада армије треба решавати што приближније околностима у којима ће се деловати у рату. У вези с тим треба напоменути да је у ратно доба готово у свим армијама усвојен принцип поделе на оперативне и допунско-наставне јединице. У саставу оперативних јединица налази се само људство које је потпуно обучено и способно за тактичко и оперативно дејство. Обука људства врши се у допунско-наставним јединицама, које углавном претстављају центре за обуку људства. У неким државама овакав систем попуње јединица људством код свих видова и родова оружаних снага усвојен је у целости још у мирно доба. То су, пре свега, државе које имају своје оперативне снаге ван својих државних граница, у прекоморским земљама, колонијама, и тсл. У том случају, у метрополи су дислоциране оне јединице које служе као допунско-наставни центри за обуку људства оперативних јединица. Но, неке државе прибегавају оваквом систему попуње и обуке и у случају кад се оперативна армија налази у оквиру државних граница, са циљем да се људство у саставу наставних центара подвргне основној и специјалистичкој настави, док се обука у тактичким и оперативним оквирима продужава у саставу оперативне армије. Природно је да се под таквим условима постиже знатна бојна готовост армије и добра обученост трупа. Међутим, такав начин попуње и обуке подесан је у случају ако је метропола довољно заштићена од изненадног напада непријатељских копнених снага (на пример САД и Енглеска), као и ако још од самога почетка рата није потребна брза и свеобухватна мобилизација свих расположивих снага земље. Али, овакав систем попуње и обуке армије није искључен ни у условима европске стварности. Ово утолико пре што је данас махом посве познато где ће се налазити будући фронт, а где позадина, пошто се из данашњег распореда сила може знати где се налази будући непријатељ, а где савезник. Раније је то било много теже, тако да је често требало разрађивати по неколико варијанти ратних планова, тј. за све могуће и вероватне комбинације на случај избијања непријатељстава са овом или оном државом, односно групацијом држава. Под таквим околностима примена система оперативних и допунских јединица може се замислити на начин који је показан на шеми бр. 1, при чему би оперативне јединице могле примати нову попуњу, на пример, сваких шест месеци, по потреби и чешће, с тим да из свога састава отпуштају одговарајући број кадровских испуњеника. То значи да би у овом случају допунско-наставне јединице примале регруте после сваких шест месеци или у краћим роковима. Код извесних држава, код којих је област допунско-наставних је-

диница довољно обезбеђена (на пример морем), примање регрута може бити и у размацима крајим од 6 месеци, као на пример у САД и Енглеској. Такав начин пријема регрута условљава и одговарајући начин основне и специјалистичке обуке по принципу бескрајне траке. Он обезбеђује максималну бојну готовост оперативних јединица, јер се у њиховом саставу налази релативно мали број људства који није прошао и одговарајућу тактичку обуку. Међутим, с друге стране, такав систем не пружа готово никакву бојну готовост допунско-наставних јединица. У том случају оперативне јединице могу бити потпуног ратног, а и смањеног састава, с тим да се на оглас мобилизације само попуњавају до ратног формациског бројног стања. Природно је да у таквом случају људски ратни потенцијал пограничне зоне није у довољној мери искоришћен, пошто је његова употреба скопчана са прилично великим компликацијама због знатног удаљења јединица у чији би састав оне могле бити увршене.

Шема бр. 1

Шема бр. 2

Француска је ушла у прошли рат са системом који је био веома сличан напред изнетом. Њена војска је имала три ешелона: обезбеђење (*couverture*) које је било распоређено дуж границе, затим наставне и мобилизациске центре. Усвајање таквог система диктирао је једногодишњи рок службе који је примењиван све до 1935 године, када се због наступања шупљих регрутских година (смањење броја рођених за време ратних година) морало опет прећи на двогодишњи рок службе. Јединице обезбеђења, које су великим делом обухватале и утврђене појасеве дуж границе, биле су знатним делом попуњене професионалним људством.

Једно од могућих решења попуње показано је на шеми бр. 2, из које се види да су све мирнодопске јединице једним делом наставно-допунске и да се већим делом састоје од обученог људства, тј. спо-

собног за оперативну употребу. Осим тога, из ове шеме види се да оне јединице које су ближе фронту вероватних непријатеља могу развијати мањи број резервних јединица. Тиме се може обезбедити масовност и брзина мобилизације с једне, и потребна бојна готовост на случај изненадног напада агресора, с друге стране. Природно је да може бити велики број и других решења, као и комбинација између решења која су показана на шемама бр. 1 и 2.

Код оваквог система веома је важно да се правилно одреди време упућивања регрута у армију и реши питање организације њихове обуке.

Пре свега, постоји могућност да се регрути упућују на отслужење обавезног војног рока само једанпут годишње, што је могуће и тамо где је усвојен двогодишњи обавезни војни рок. Добре стране таквог решења састоје се у једноставности планирања, упућивања регрута у армију, рада војно-територијалних органа, превозења и пријема регрута у јединицама, као и планирања наставе. Међутим, такав систем има и веома крупних недостатака који се, пре свега, огледају у слабијој бојној готовости јединица које, у том случају, готово у целини добијају карактер наставних центара. Због чега у целини? Због тога што их сачињавају млађи војници у првој години обуке. Иако би требало да војници друге године обавезног војног рока сачињавају 1/2 бројног стања, то се на пракси не може остварити због тога што се знатан део тих војника налази у разним расходима и на служби ван наставних јединица, и сл. Под таквим околностима доводи се у питање могућност ма каквог извођења обуке са војницима у току друге године обавезног војног рока. Због тога се умањује и ефикасност обуке која је изведена у току прве наставне године, јер војници у току друге године забораве многе ствари које су раније научили. Из тих разлога само мањи део армија примењује систем једнократног упућивања регрута у кадар.

Код оваквог система треба одредити и време упућивања регрута, тј. одредити да ли то треба чинити упролеће или ујесен, јер су то два рока који су примењивани и у прошлости, а примењују се и данас.

Постоји мишљење да се бојна готовост армије боље обезбеђује јесењим упућивањем регрута, јер критични период мање обучености јединица пада у зиму, тј. у време када су, како то историја показује, ратови ређе почињали. Истина, тако није било увек. На пример, Руско-фински рат отпочео је у касну јесен 1939 године, вероватно зато што је на такав почетак утицало време у геометријском смислу, као стратешки елеменат комбинација Совјетског Савеза у општем збивању тадашњих догађаја, а и само земљиште. Познато је да се у Финској, земљи великог броја језера, појављује велики број уских појасева земљишта који претстављају теснаце које је врло лако бранити и тешко изманеврисати. Насупрот томе, језера, мочваре, па и оближње морске обале, зими се замрзавају тако да цела област постаје много проходнија, иако су атмосферске

прилике због велике зиме веома сурове. Међутим, зима није тада први пут била изабрана за рат на томе земљишту, јер је таквих случајева било и раније у историји овог дела Европе.

У Средњој и Западној Европи давана је превага отпочињању ратова у пролеће, лето или рану јесен. Тако је, на пример, Хитлер напао Пољску у рану јесен, тј. 1 септембра 1939 и завршио кампању истог месеца. Напад на Француску пројектован је у прво време за јесен исте године, али је одгађан неколико пута, поред осталог и због рђавих атмосферских прилика. Време почетка Хитлеровог напада на Совјетски Савез великим делом диктирале су атмосферске прилике. Хитлер је отпочео рат против Југославије у рано пролеће, али не зато што је тако хтео, већ силом чињеничног стања (политички преокрет у бившој Југославији 27 марта). Али, овај догађај је више интересантан због тога што се Југославија тада нашла у веома незгодном положају у погледу упућивања регрута који су требали да ступе на отслужење обавезног рока у пролеће 1941 године. Наредбе је неколико пута издавано и повлачено да би коначно његово извршење било онемогућено немачким препадом од 6 априла. Овде се треба осврнути и на почетке великих совјетских офанзивних акција у току прошлог рата, када је свака зима искоришћена за велику активност на фронту 1941/42 за противофанзиву под Москвом; 1942/43 за Стаљинградску операцију; 1943/44 за Украјинску операцију (Кијев — Житомир); 1944/45 за офанзиву са Висле у источне области Немачке. И кинеске трупе су отпочеле своју велику офанзиву против снага јужне стране у Кореји када су у касну јесен 1950 године из Манџурије изненадно прешле преко реке Јалу, користећи планинско земљиште и јаку зиму. Као што се види, није искључено да би армије источних сила користиле већу осетљивост људства западних сила у погледу зиме. Ово утолико пре што једна од основних поставки совјетске ратне доктрине предвиђа да се савремене операције изводе са несмањеном жестином у свако годишње доба, по сваком времену, у свако доба дана и по сваком земљишту. Овакво гледиште одговара тим силама зато што располажу великим људским потенцијалом, тако да не морају водити великог рачуна о губицима у људству, а сем тога савремена техника у таквим условима долази мање до изражаја, чиме се паралише преимућство које у том погледу имају западне силе.

Све напред изнето јасно указује да би источне силе у једном рату против Запада у пуној мери могле користити зимски период за извођење великих офанзивних операција, па, према томе, и за почетак рата. Ова чињеница би, дакле, више ишла у прилог пролетњег упућивања регрута, јер би у том случају армија била најизвежбанија у току зимског периода, а период кризе бојне готовости падао би у пролеће и лето. Међутим, то не значи да претпоставку о могућности почетка рата у току зиме треба узети као готову ствар, јер ће нападач, наравно, имати у виду и фактор мање бојне готовости армије и ценити да ли му се више исплати да искористи слабости бојне готовости или слабости које потичу због тешких атмо-

сферских прилика у јесен, зиму и пролеће. Према томе, из свега се јасно види да се бојна готовост мора обезбедити у току трајања целе године.

У погледу подесности пролетњег и јесењег упућивања регрута за извођење наставе постоје доста подељена мишљења.

Пролетње упућивање регрута омогућава да се најважнији раздели обуке, тј. основна — јединачна обука и обука одељења, изводе интензивно, јер се тада временске прилике могу најбоље искористити за извођење наставе. Ово је важно нарочито за оне армије које су принуђене да изводе обуку највећим делом на отвореном простору. Поставља се, међутим, питање како и зашто ће у том случају бити искоришћена зима — да ли за период пуковске обуке, здружених вежби и маневара? Познато је да је тај период везан за биваковање, становање под ведрим небом, изласке на полигоне, здружена бојна гађања и сл. и да су тешке атмосферске прилике веома неподесне за такав начин живота и рада. У планинским пределима већих висина обука се уопште не би могла изводити под таквим околностима. У зимском периоду у планини такве вежбе могле би доћи у обзир само ако би се ослањале на сигурне и добро израђене логоре.

Јесење упућивање регрута има ту незгодну страну што су регрути у првом периоду свог војничког живота често изложени доста тешким атмосферским приликама. Настава се изводи знатним делом по хладноћи тако да се пажња младих војника не може довољно сасредити на обуку, а сем тога, они су због ненавикнутости на рад под таквим приликама изложени побољевањима, смрзлинама на рукама и ногама, назебима, итд. Међутим, поставља се питање да ли је у зимском периоду лакше изводити основну обуку (јединачну и одељења) или здружена вежбања? Основна обука састоји се знатним делом из разних теориских излагања, упознавања наоружања, обуке на оруђима, и сл., што се може изводити у затвореним просторијама: ходницима, шупама, кабинетима, касарнском кругу, итд. Наравно, јединице извесних армија немају такве услове, али се они могу постепено свуда створити. Сем тога, извођење обуке под таквим условима може се обезбедити и ложењем просторија, одговарајућом добром обућом, зимским чарапама, топлим рубљем, рукавицама, заштитницима ушију и сл. То, ипак, нису неки несавладљиви издаци када је у питању бојна готовост јединица. Пролеће, лето и јесен, код оваквог система упућивања регрута и начина обуке, били би резервисани за извођење тактичке обуке, тј. оног дела који се мора изводити на слободном простору.

Практична вежбања у европским приликама наилазе на тешкоће због обраћености земљишта, тако да постоје знатна ограничења у погледу извођења практичне наставе, нарочито за време периода батаљонске и пуковске обуке, као и за време здружених вежби и маневара. То је, свакако, тешкоћа коју, међутим, многе војске успешно савлађују одласком на полигоне, док се здружена

вежбања и маневри обично изводе при крају лета и ујесен, када нема бојазни од причињавања штете.

Санитетски услови могу бити неповољни и код пролетњег и код јесењег упућивања регрута ако се не предузимају одговарајуће мере предострожности, које смо делом већ навели приликом разматрања услова за извођење наставе. Пролетње упућивање може бити скопчано са доста великим опасностима, нарочито ако влада хладно време, као и у планинским пределима (Словенија, Црна Гора, Босна, планински део Хрватске и сл.) где топлији дани настају тек месеца маја или чак јуна, јер се под таквим околностима могу појавити озбиљнија грипозна и плућна обољења, која могу бити чак и врло опасна. 1922 године бивша Југословенска војска позвала је регруте доста рано (месец март). За време транспортовања регрута изненадно је захладнело, а вагони нису били свуда ложени. Због тога је одмах по доласку у јединице настало масовно побољевање регрута са доста великим бројем смртних случајева, што је изазвало опште узбуђење у земљи, тако да је министар војске и морнарице због тога био смењен са положаја.

Ако пролетње и летње време обезбеђује повољне атмосферске услове за основну обуку, то дубока јесен и зима могу бити веома неповољни за извођење здружених вежби и маневара, нарочито у здравственом погледу. Због тога се здружена вежбања и маневри готово свуда одржавају у позно лето или ујесен.

Код јесењег упућивања регрута (транспортовања), здравствени услови су нешто повољнији, али настају тешкоће у позној јесени и у току зиме за време наставе која се мора изводити по хладном времену, уколико се, наравно, не предузму напред побројане мере предострожности.

На упућивање регрута у бившој Југословенској војсци утицао је и рок службе. Као што је познато, све до 1940 године пуни рок службе је износио 18 месеци (за Ратну морнарицу 2 године), а скраћени рок је био свега 9 месеци. 1940 године пуни рок је продужен на 2 године, а скраћени на 1 годину. Око $\frac{2}{3}$ људства било је на пуном, а око $\frac{1}{3}$ на скраћеном року. Рок од 18, односно од 9 месеци, категорички је диктирао пролетње упућивање регрута, тако да је војник са пуним роком у току годину и по дана могао закачити само једну зиму, док је онај са скраћеним роком служио у току пролећа, лета и јесени, тј. у периоду који се могао много ефикасније користити за наставу него зими.

Већина европских војски пре Првог светског рата и у међувремену Првог и Другог светског рата примала је регруте ујесен. А познато нам је какви су били услови касарнског фонда бивше Аустро-угарске војске, у којој су регрути већином упућивани ујесен, јер смо примили у наслеђе њене касарне на скоро $\frac{2}{3}$ наше државне територије.

После Другог светског рата услови за упућивања регрута и извођења наставе знатно су се изменили. Пре свега, могућност изненадног напада без објаве рата порасла је у знатној мери у односу

на раније прилике, и то без обзира на доба године и временске прилике, а и засићење техником свих видова и родова армије изискује увођење нових наставних метода да би се могло овладати руковањем наоружања и опреме.

Чињенице које смо навели приликом разматрања упућивања регрута у пролеће и јесен указују на потребу да бојна готовост мирнодопских јединица треба да буде што већа, а то се, између осталог, може постићи и одговарајућом организацијом упућивања регрута и начина њихове обуке. Под таквим околностима, систем једнократног упућивања регрута није нимало прикладан, јер јединице у прилично дугом периоду у години, тј. за око 6 месеци, имају скоро потпуно регрутски карактер, тако да у то време постоји извесна криза мирнодопске бојне готовости армије. Напред изнето указује нам да у мирнодопским јединицама проценат регрута треба да буде што мањи, а то се може постићи само вишекратним упућивањем регрута на отслужење обавезног војног рока.

У погледу решавања проблема прилагођавања војне обуке све већој техничкој засићености јединица, готово све армије већ имају прилично велика искуства. Ратна морнарица и Ратно ваздухопловство су видови оружаних снага у којима је техника од самог почетка њиховог постојања претстављала преовлађујући фактор. У јединицама ових видова оружаних снага не сме бити необученог људства, јер оне могу правилно да функционишу и да буду ефикасне само под условом да сваки шраф буде на своме месту и да сваки покрет механизма буде изведен са највећом прецизношћу. То се може постићи ако све људство буде перфектно обучено и способно да и под кишом непријатељских куршума или под најнеповољнијим атмосферским приликама са највећом тачношћу обавља своје дужности. Због тога је у Ратној морнарици већ одавно, а у Ратном ваздухопловству — које је, истина, млађе по своме постанку — такорећи од првих дана његове војне употребе, познат систем јасне поделе јединица на наставне центре и пловне, односно летеће јединице. Наставни центри организовани су тако да се у њима може изводити обука са максимумом ефикасности према специјалностима за које се спрема дотично људство. Зато је неопходно да се и у копненој војсци искористе ова искуства, иако систем обуке мора да носи специфична обележја, карактеристична за копнену војску. Да би се настава могла организовати на тој основи, неопходно је да она буде у довољној мери материјално обезбеђена. Ту не може бити заваривања да је бојна готовост већ постигнута ако је произведено или набављено довољно савременог наоружања, које само по себи претставља мртву материју и које добија своју пуну ефикасност тек ако дође у извежбане и веште руке. Према томе, материјалне жртве потребне су не само за набавку наоружања и опреме, већ и за оспособљавање људства да би се материјал могао ефикасно употребити. То значи да се у јединицама морају створити услови за извођење наставе: учионице, кабинети, собни полигони, вежбалишта, сале за приказивање филмова, наставне радионице, итд. Без таквог мате-

ријалног обезбеђења не може се постићи пуна обученост, бојна готовост и ефикасност јединица. Ово је потребно уколико више уколико настава треба да се изводи и у току зимског периода. Према томе, материјални издаци по наставној грани важни су исто толико колико и издаци по материјалној грани.

Неке државе, које по своме стрателгиско-географском положају нису у већој мери изложене изненадном нападу са земље, усвојиле су јасну поделу између наставних центара у којима војници добијају основну и специјалистичку обуку и јединица у којима се изводи тактичка обука. Друге државе имају такав систем у коме све јединице копнене војске имају подједнак карактер, тако да се у њима најпре изводи прва основна и специјалистичка обука, а затим у оквиру тих истих јединица продужава и тактичка обука. Треће решење, које се такође примењује, састоји се у томе што се сва обука изводи у оквиру појединих самосталних јединица (пукова, самосталних батаљона и сл.), с тим што у њима постоје регрутне јединице које изводе основну војну, специјалистичку и основну тактичку обуку (наставни центри) и јединице које изводе тактичку обуку (јединице способне за оперативно дејство). Док је код првих бојна готовост слабије заступљена, дотле је код других јединица бојна готовост на врло високом ступњу.

Како се све напред изнето може остварити у оквиру копнене војске? Двострано упућивање регрута, тј. у пролеће и јесен, са образовањем посебних регрутних јединица (батаљона, чета и батерија) у оквиру самосталних јединица (пукова, самосталних батаљона) претставља практично и прихватљиво решење за европске, па и за наше прилике. Према расположивим подацима, од дванаест европских држава девет има систем двостраног (пролетњег и јесењег) упућивања регрута. Како би се у том случају показала слика јединица? Тада би се у саставу јединица попуњених људством на двогодишњем року, по правилу, налазила свега $1/4$ бројног стања попуњеног регрутима, односно млађим војницима. У пешадиским пуковима један батаљон би био увек регрутски, а два батаљона би била у пуној бојној готовости и изводила би непрекидно тактичку обуку (батаљонску, пуковску) и учествовала у здруженим вежбама и на маневрима. При томе је рачунато да ће се $1/4$ људства увек налазити у расходу, односно да ће пукови изводити обуку за рачун неких других јединица. Слично стање било би и у самосталним батаљонима, дивизионима, итд., у којима би једна чета (батерија, ескадрон) била увек регрутна. Улогу регрутних батаљона (чета, батерија) примали би наизменице сви батаљони који отпуштају старе војнике по отслужењу обавезног војног рока, тако да би батаљони добијали улогу регрутног центра после размака од једне године.

На тај начин могла би се постићи и много боља обука старешинског особља, а обука војника који се налазе у другој години обавезног рока била би заиста ефикасна, јер би се обавезни војни рок до максимума искористио. Сем тога, код таквог начина организације обуке могло би се целисходније организовати отсуствовање војника,

као и годишњи одмор старешинског кадра. За време обуке у регрутном центру (6 месеци) ни војници ни старешине не би могли да одлазе на годишње отсуство, односно на годишњи одмор.

Пошто би се свега $1/4$ бројног стања налазила на основној и специјалистичкој обуци, могла би се много лакше створити и одговарајућа база за извођење савремене обуке (учионице, кабинети, собни полигони, итд.). То би уједно омогућило и извођење обуке у току зиме, када се појављује много проблема код оних држава које не располажу адекватним касарнским фондом и просторијама за извођење зимске наставе. Под таквим условима могао би се обезбедити и огрев за учионице, кабинете, и сл.

На сличан начин могла би се обезбедити настава и за пуковске ниже јединице (чете, батерије, водове) у оквиру дивизије. Тада би регруте наизменице примале пукови, а за дивизиске ниже јединице (чете, батерије, водове) регруте би наизменице примале дивизије у оквиру вишег састава у коме се дивизије налазе.

Настава у регрутној јединици трајала би по правилу шест месеци: од јесени до пролећа (јесења партија), односно од пролећа до јесени (пролетња партија), тј. од ступања једне партије регрута на отслужење обавезног војног рока па док у армију не ступи идућа партија. Период од 6 месеци могао би се по правилу искористити тако да се за то време пређе јединачна, одељењска, водна и четна обука, обухватајући у том периоду и специјалистичку обуку. Цео остали период од 18 месеци користио би се за извођење батаљонске и пуковске обуке, као и за учествовање на здруженим вежбама и маневрима, за изласке на полигоне за обуку под специфичним приликама (планина, шума, крас).

Напред изнете чињенице и разматрања указују на то да се усвајањем двократног упућивања регрута и организацијом обуке у посебној регрутној јединици у оквиру сваке самосталне јединице (пука, самосталног батаљона, и сл.) постиже велика бојна готовост армије. У том случају $3/4$ мирнодопских оружаних снага биле би увек у могућности да за најкраће време ступе у акцију у циљу одбране државе, ако би била угрожена агресивним изненадним нападом.

Најзад, овакво решење има и ту добру страну што је веома еластично. Ако би се, на пример, у току времена показало да се бројно стање армије може смањити за рачун побољшања услова привреде, овакав начин упућивања регрута, организације и извођења наставе дозвољава да се врло лако пређе и на војни рок од 18, па и 12 месеци. Исто тако, код поменутог система и садашњих рокова службе може се смањити бројно стање армије, пуштањем војника на дугорочно отсуство (на пример шестомесечно), тако да би увек постојао 1 регрутски батаљон, 1 батаљон способан за оперативно дејство и 1 батаљон у оквиру кога би се вршила обука старешина и из кога би се војници налазили на отсуству, и сл.